

SELETUSKIRI

maeluministri määruse „Perioodi 2023–2027 ökosüsteemiteenuste säilitamise toetus” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 7 lõike 2, § 15 lõike 2 ning § 38 lõike 3 alusel.

1. jaanuaril 2023 algab uus Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) eelarveperiood 2023–2027, mille raames saab Eesti osa Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi eelarvest. Nendest fondidest toetuste andmist reguleerib perioodil 2023–2027 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013). Nimetatud määruse artikli 9 kohaselt tuleb liikmesriikidel EL-i toetuste saamiseks koostada ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava, milleks Eesti puhul on „Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027“ (edaspidi *strateegiakava*), mis kiidetakse heaks Euroopa Komisjoni otsusega. Käesolev eelnõu on vajalik strateegiakava kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kava (edaspidi *ökokava*) sekkumise „Ökosüsteemiteenuste säilitamine põllumaal” rakendamiseks. Ökosüsteemiteenuste säilitamise toetuse, nagu ka teiste ökokava alusel antavate toetuste õiguslik alus on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikkel 31.

Ökosüsteemiteenuste säilitamise toetus on uus toetuskeem, mida ei ole Eestis varem rakendatud. Sekkumisega toetatakse mitmekesisest põllumajandusmaastikku ja maastikuelementide ning looduslike alade säilitamist eesmärgiga tagada põllumaal põllukahjurite looduslikud vaenlased, kes osutavad looduslikku kahjuritõrje ökosüsteemi teenust. Parasitoidid ja röövtoidulised lüljalgsed ohjavad olulisel määral põllumajanduskahjurite arvukust, vähendades seeläbi taimekaitsevahendite kasutamise vajadust. Lisaks tagavad põllu sees ja ümber olevad looduslikud alad ja maastikuelemendid ka teiste põllumajanduse jaoks oluliste liigirühmade nagu lindude, tolmeldajate, mullamikroobide jt püsimise ja mitmekesisuse. Maastikuelementide ja looduslike alade olemasolu põllu sees ja põllu ümber on oluline integreeritud taimekaitse rakendamisel.

Looduslik kahjuritõrje ehk kahjurite looduslike vaenlaste toetamine on oluline ökosüsteemi teenus, mis soodustab põllumajandussaaduste tootmist, vähendades taimekahjurite arvukust tootmispõldudel ja nende poolt saagile tehtavat kahju. Looduslik kahjuritõre võimaldab kasutada põllul vähem pestitsiide ja on oluline meede integreeritud taimekaitse rakendamisel. Põllumajanduskeskkonna elurikkus on seotud maastikuelementide ja looduslike alade esinemisega põllumajandusmaastikus. Siiski ei piisa loodusliku kahjuritõrje teenuse tagamiseks ainult tingimuslikkusega kehtestatud maastikuelementide kohustustest. Seepärast töötati strateegiakavas välja sekkumine, mis läheb tingimuslikkuse nõuetest oluliselt kaugemale ning arvestab lisaks elementidele ja mittetootlikele aladele ka nende tekitatud mõjualadega. Maastiku lihtsustumine vähendab liigirikkust, loodusliku kahjuritõrje võimalusi ja seeläbi ka saaki. Maastiku kompleksus ning looduslikud ja poollooduslikud elupaigad suurendavad röövtoiduliste lüljalgsete (näiteks ämblikulaadsed, jooksiklased, lühitiiblad, parasitoidid) poolt pakutavat loodusliku kahjuritõrje ökosüsteemi teenust. Maastikuelemendid on toidu-,

varje-, pesitsus-, talvitumis- ja elupaigaks kahjurite looduslikele vaenlastele. Mosaiiksel maastikul, kus on suur servatihedus, suureneb ka looduslik kahjuritõrje. Ideaalsel juhul võiksid tootispõllud olla kaetud 90-100 protsendi ulatuses bioloogilise kahjuritõrje ökosüsteemi teenusega. Võrreldes püsirohumaadega on külvikorras olevate põldude majandamine agrotehniliselt palju intensiivsem ja seetõttu põllud enamasti kasulike organismide esinemist ei toeta. Projekti „Elurikkuse sotsiaal-majanduslikult ja kliimamuutustega seostatud keskkonnaseisundi hindamiseks, prognoosiks ja andmete kättesaadavuse tagamiseks vajalikud töövahendid“ (ELME) käigus hinnati ka agroökosüsteemide olukorda Eestis. Tulemused on leitavad projekti lõpparuandest <https://keskkonnaagentuur.ee/elme>. Analüüsisid maastikuelementide ja pärandniitude mõjualade katvust ainult külvikorras olevatel põllumaadadel selgus, et Eestis on keskmiselt 44 protsenti külvikorras olevatest põldudest sellised, mis maastikuelementidega ei piirne või siis piirnevad väga vähesel määral (maastikuelementide mõjualadega kaetus >30 protsenti) ja vaid 3 protsenti sellised, kus maastikuelementide mõjualaga kaetus oli suurem kui 90 protsenti (kokku 21 409 ha) ning 5,6 protsenti selliseid põlde, kus maastikuelementide mõjualadega kaetus ulatus 80–100 protsenti, (kokku 39 000 ha).

Toetusel on oma roll strateegiakava üldisemate eesmärkide saavutamisel. Toetusega hõlmatud hektarid aitavad kaasa Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artiklis 6 väljatoodud erieesmärgi f saavutamisele. Erieesmärk f seab sihiks aidata kaasa elurikkuse vähenemise peatamisele ja selle ümberpööramisele, edendada ökosüsteemi teenuseid, säilitada elupaiku ja maastikke. Samuti panustab toetus tegevuspõhise riigieelarve programmi „Põllumajandus, toit ja maaelu programm 2023–2026“ tegevuse 7.2.1. taimetervise, loomade tervise ja heaolu tagamine tegevussuunda täiendav keskkonnahoid ning „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“ põllumajanduskeskkonna tegevussuuna järgmistesse eesmärkidesse: väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamise negatiivne mõju keskkonnale on vähene ning säilinud on põllumajandusmaa elurikkus ja maastiku mitmekesisus ning tagatud on ökosüsteemi teenuste toimimine.

Toetusega on kavas hõlmata 70 000 hektarit põllumaad, mis on kaetud vähemalt 60 protsendi ulatuses põllukahjurite looduslike vaenlaste soodustamise ökosüsteemiteenustega ja 20 000 hektarit põllumaad, mis on kaetud vähemalt 90 protsendi ulatuses põllukahjurite looduslike vaenlaste soodustamise ökosüsteemiteenustega. Vastavalt sellele, kas põld on kaetud 60 protsendi või 90 protsendi ulatuses põllukahjurite looduslike vaenlaste soodustamise ökosüsteemiteenustega, kujuneb ka toetussumma.

Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 11 kohaselt kehtestab valdkonna eest vastutav minister igal aastal määrusega need strateegiakava sekkumiste raames antavad toetused, mida kalendriaastal antakse. Kui toetuse andmist ei ole eelarveaastal määrusega kehtestatud, siis toetuse taotlemise õigust ei teki.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostas Maaeluministeriumi maakasutuspoliitika osakonna põllumajanduskeskkonna valdkonna peaspetsialist Kadri Kask (625 6141, Kadri.Kask@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Maaeluministeriumi õigusosakonna nõunik Ketlyn Roze (625 6127, ketlyn.roze@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) koosneb 16 paragrahvist.

Eelnõu § 1 sätestab, et määrusega kehtestatakse strateegiakava ökokava sekkumise „Ökosüsteemiteenuste säilitamine põllumaal” raames antava ökosüsteemiteenuste säilitamise toetuse andmise tingimused ja kord. Toetuse andmise tingimused ja kord hõlmab sätteid toetatavate tegevuste, toetuse ühikumäära ja selle otsustamise, nõudeid taotleja ja toetusõigusliku maa, tingimuslikkuse- ja baasnõuete, põllumajandusliku majapidamise üleandmise, toetuse taotlemise, kontrollide, toetuse vähendamise, taotluse rahuldamise ja rahuldamata jätmise ning toetuse saaja andmete avalikustamise kohta.

Eelnõu §-ga 2 sätestatakse toetatavad tegevused.

Toetust antakse mitmekesise põllumajandusmaastiku, maastikuelementide ja looduslike alade säilitamise eest ühe kalendriaasta (edaspidi *kohustuseaasta*) jooksul. Kalendriaasta algab 1. jaanuaril ja lõpeb 31. detsembril. Toetuse taotlejad peavad järgima ka tingimuslikkuse süsteemi nõudeid, mida kontrollitakse samuti kalendriaasta kohta ja nõuete rikkumisel vähendatakse kalendriaastal makstavat toetust. Seega on ühtseks toetuse menetlemiseks põhjendatud rakendada kalendriaastat.

Eelnõu §-ga 3 sätestatakse toetuse minimaalne ja maksimaalne ühikumäär.

Toetuse minimaalne ja maksimaalne ühikumäär ühe hektari maa kohta on 20 eurot kuni 21 eurot, juhul kui põllumaal asuv põld on kaetud vähemalt 60 protsendi ulatuses ökosüsteemiteenust võimaldavate maastikuelementide mõjualadega ja looduslike alade mõjualadega. Toetuse minimaalne ja maksimaalne ühikumäär ühe hektari maa kohta on 30 kuni 31 eurot, juhul kui põllumaal asuv põld on kaetud vähemalt 90 protsendi ulatuses ökosüsteemiteenust võimaldavate maastikuelementide mõjualadega ja looduslike alade mõjualadega.

Euroopa parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013, artikkel 102 lõike 2 kohaselt võivad liikmesriigid otsetoetuste sekkumistele kehtestada iga ühikumäära puhul maksimaalse või minimaalse ühikumäära või mõlemad. Maksimaalse ja minimaalse ühikumäära kehtestamine igale ühikumäärale võimaldab vältida otsetoetustele ettenähtud iga-aastast eelarve kasutamata jätmist.

Eelnõu §-ga 4 sätestatakse toetuse ühikumäära otsustamine.

Lõike 1 kohaselt otsustab toetuse ühikumäära Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet (edaspidi *PRIA*), võttes arvesse toetuse andmiseks ettenähtud vahendeid, toetuse minimaalset ja maksimaalset ühikumäära ning nõuetekohase taotlusega hõlmatud toetusõiguslikuks tunnistatud maa hektarite arvu.

Lõigetes 2 ja 3 on toodud sätted juhuks, kui kohustuseaastal esitatud nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ületab sekkumisele eelarveaastaks määratud summat. Toetuse olemusest tulenevalt ei ole selle toetuse puhul kõigi nõuetekohaste taotluste täies mahus rahuldamiseks eelarve mittejätkumise korral tavapäraste eelistuskriteeriumite rakendamine põhjendatud, mistõttu on üheks alternatiiviks hektaripõhise ühikumäära või toetuse summa vähendamise mehhanism, mille kohaselt kõik nõuetele vastavad taotlejad saavad toetust, ent vähendatult. Seetõttu vähendab *PRIA* sellisel juhul toetust kuni minimaalse ühikumäärani ning kui ka siis

eelarvest ei piisa, vähendab toetuse summat. Toetuse ühikumäära vähendamisel peab PRIA järgima taotlejate võrdse kohtlemise põhimõtet. Õiguslik alus toetuse ühikumäära vähendamiseks tuleb Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 16 lõikest 5.

Eelnõu §-dega 5 ja 6 sätestatakse toetusõiguslikkuse nõuded taotleja ja põllumaa kohta. Toetusõiguslikkuse nõuete eesmärk on tagada toetuse eesmärkide parem täitmine ning välistada toetuse mittesihipärane maksmine ja asjatu administratiivkoormus. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 16 lõike 8 punkt 1 järgi jäetakse toetuse taotlus rahuldamata, kui taotleja, taotlus või toetatav tegevus ei vasta nõuetele, kui Euroopa Liidu õigusaktidest ei tulene teisiti.

Eelnõu §-ga 5 sätestatakse nõuded taotlejale.

Lõige 1 sätestab, et toetust antakse isikule või isikute ühendusele, kes tegeleb maaeluministri 21.12.2022 määruse nr 71 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, põhisissetuleku toetus, ümberjaotav toetus ja noore põllumajandustootja toetus“ §-s 3 nimetatud põllumajandusliku tegevusega ja on aktiivne põllumajandustootja sama määruse § 2 tähenduses (edaspidi koos *taotleja*). Aktiivseks põllumajandustootjaks loetakse taotlejat, kelle põllumajandusliku majapidamise kohta anti taotluse esitamise aastale eelnenud kalendriaastal otsetoetusi kuni 5000 eurot. Kui põllumajandusliku majapidamise kohta anti taotluse esitamise aastale eelnenud kalendriaastal otsetoetusi rohkem kui 5000, loetakse taotleja aktiivseks põllumajandustootjaks juhul kui taotluse esitamise kalendriaastal on tema kasutuses vähemalt üks hektar põllumaad või on tal põllumajandusloomade registri andmetel ühele loomühikule vastavalt hulgal põllumajandusloomi või üks mesilaspere või tema kasutuses oleva põllumajandusmaa karjatamiseks ja harimiseks sobilikus seisukorras hoidmise kulu on vähemalt 60 eurot hektari kohta. Põllumajanduslikuks tegevuseks loetakse põllumajandustoodete tootmist ja põllumajandusmaa hoidmist karjatamiseks või harimiseks sobilikus seisukorras.

Lõike 2 järgi peab taotleja kasutuses taotluse esitamise kalendriaastal olema vähemalt üks hektar põllumajandusmaad, mis vastab maaeluministri 21. detsembri 2022. a määruse nr 71 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, põhisissetuleku toetus, ümberjaotav toetus ja noore põllumajandustootja toetus“ §-s 4 sätestatud nõuetele.

Eelnõu §-ga 6 sätestatakse nõuded toetusõigusliku põllumaa kohta.

Lõike 1 kohaselt antakse toetust vähemalt 0,3 hektari suuruse põllumaa kohta, mida taotlejal on õigus kasutada taotluse esitamise aasta 15. juuni seisuga ning mis vastab maaeluministri 21. detsembri 2022. a määruse nr 71 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, põhisissetuleku toetus, ümberjaotav toetus ja noore põllumajandustootja toetus“ § 4 lõigetes 2–11 sätestatud nõuetele. Põllumaa pindala määramisel võetakse arvesse põld pindalaga vähemalt 0,30 hektarit ja ühel põllumassiivil kõrvuti paiknevad põllud, mille pindala kokku on vähemalt 0,30 hektarit.

Lõike 2 sätestab, et toetust antakse põllumaal asuva põllu kohta, mis on vähemalt 60 protsendi või vähemalt 90 protsendi ulatuses kaetud ökosüsteemiteenust võimaldavate maastikuelementide mõjualade ja looduslike alade mõjualadega.

Lõikes 3 tuuakse välja ökosüsteemiteenust võimaldavate maastikuelementide ja looduslike alade nimekiri ja nende kaetuse arvutamisel saadud mõjualade ulatused. Mõjuala ulatuse puhul on mõeldud mõjuala ulatust ühes suunas ja kummalegi poole maastikuelementi nii palju kui

vastavas suunas võimalik. Mõjuala arvestatakse maastikuelemendi või loodusliku ala servast. Maastikuelemendid ei ole põllumaa osad, kuna põllumaa defineeritakse läbi tegevuste, mida seal tehakse. Maastikelementidel neid tegevusi teha ei saa. Küll aga arvestatakse maastikuelemendid toetusõigusliku põllumaa hulka. Mõjualade kaardil arvutatakse mõjuala maastikuelemendi servast, maastikuelement ise mõjuala arvestusse ei lähe. Selline arvestus ei muuda toetuse sisulisi keskkonnaeesmärke, kuid on põllumehele soodsam.

Ökosüsteemiteenust võimaldavate maastikuelementide ja looduslike alade nimekiri ja nende kaetuse arvutamise ning mõjualade ulatuse arvutamise meetodika on välja töötatud projekti „Elurikkuse sotsiaal-majanduslikult ja kliimamuutustega seostatud keskkonnaseisundi hindamiseks, prognoosiks ja andmete kättesaadavuse tagamiseks vajalikud töövahendid“ (ELME) käigus ja leitav projekti lõpparuandest <https://keskkonnaagentuur.ee/elme>. Taotlejale on taotlusvormil mõjualade ulatus ja nendega kaetuse protsent põllu kohta välja arvutatud ja kaardile kantud. Antud maastikuelementide hulgas on ka Maaeluministri 21.12.2022 määruses nr 68 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded ning kohustuslikud majandamisnõuded“ paragrahvis 6 toodud tingimuslikkuse süsteemi raames säilitatavad maastikuelemendid, mis asuvad põllumaal või külgnevad põllumaaga, ning lisaks muud sarnased maastikuelemendid, mis ei ole kaardistatud tingimuslikkuse süsteemi säilitatavate elementidena, olenemata nende asukohast. Maaeluministri 20.12.2022 määruse nr 67 „Põllumassiivi kaardi koostamise, põllumassiivi toetusõigusliku pindala määramise ja põllumassiivi kasutamise kohta andmete esitamise tingimused ja kord“ paragrahvis 10 lõigetes 6 ja 7 on välja toodud need maastikuelemendid, mis arvatakse toetusõigusliku maa hulka.

ELME projekti raames välja töötatud meetodika ja alusandmestiku põhjal kindlaks tehtud mõjualade kohta koostatakse ülekatteta mõjualade kaardikiht, mis jääb aluseks ökosüsteemiteenuste säilitamise toetuse toetusõigusliku pindala määramisel. Mõjualade kaardikihi lõikamine PRIA põllumassiivide registris oleva põldude kihiga võimaldab määrata, kui suur protsent põllu pindalast on kaetud ökosüsteemiteenust võimaldavate maastikuelementide ja looduslike alade mõjualaga.

Kaardikihi uuendamine toimub igal aastal, võttes arvesse PRIA põllumassiivide kaardikihil toimunud selliste säilitatavate maastikuelementide (HPK elementide) muutusi (elemendi pind on muutunud, element on juurde rajatud või likvideeritud), mis on ühtlasi ökosüsteemiteenust võimaldavateks maastikuelementideks. Mõjualad arvutatakse taotlemisele eelnenud kalendriaasta lõpu seisuga.

Eelnõu §-ga 7 sätestatakse tingimuslikkus.

Taotleja peab täitma kogu põllumajandusliku majapidamise maal ja põllumajanduslikus tegevuses maaeluministri 21.12.2022 määruses nr 68 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded ning kohustuslikud majandamisnõuded“ sätestatud nõudeid, mis on kehtestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 12 ja 13 alusel. Tingimuslikkus hõlmab nii maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudeid kui ka kohustuslikke majandamisnõudeid. Kohustuslikud majandamisnõuded on valik juba kehtivatest erinevatest siseriiklikest nõuetest.

Tingimuslikkus on seotud keskkonna, maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise, rahvatervise, loomatervise, taimetervise ja loomade heaolu vallas kehtestatud nõuete järgimisega. Tingimuslikkuse järgimine on eelduseks strateegiakava pindalapõhiste- ja loomatoetuste täies mahus saamiseks. Tingimuslikkusega välistatakse juhud, kus põllumajandustootja saab elementaarsete nõuete rikkumisel karistada küll valdkonna järelvalveasutuse poolt, kuid saab siiski täies mahus põllumajandustoetusi. Erinevate valdkondade nõudeid on tingimuslikkusesse (varasemalt nõuetele vastavus) kaasatud järk-

järgult alates 2004. aastast. Tingimuslikkust tuleb järgida kogu kohustuseaasta vältel 1. jaanuarist kuni 31. detsembrini.

Eelnõu §-ga 8 sätestatakse baasnõuded.

Kohustuslikke nõudeid, mille eest ei ole lubatud toetust maksta, nimetatakse tingimuslikkuseks ja baasnõueteks. Kui toetuse olemusest tulenevalt on tingimuslikkuse nõuded toetatava tegevuse elluviimise eelduseks, võivad need ühtlasi olla ka baasnõudeks. Toetuse andmisel tuleb baasnõuete järgimist taotleja põllumajanduslikus majapidamises ka kontrollida ning kui mõnda baasnõuet rikutakse, vähendatakse rikkumise raskusastet, ulatust, kestust ja kordumist arvestades toetust või jäetakse taotlus rahuldamata.

Ökosüsteemiteenuste säilitamise toetuse baasnõudeks on põlluraamatu pidamine ja maaeluministri 21. detsembri 2022. a määruse nr 68 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded ning kohustuslikud majandamisnõuded“ §-des 5–7 sätestatud nõuded. Põlluraamatusse tuleb kohustuseaastal igal aastal kanda andmed põllumajandusliku tegevuse kohta. Põlluraamatu pidamine on sätestatud veeseaduse §-s 155.

Eelnõu §-ga 9 sätestatakse põllumajandusliku majapidamise üleandmine.

Põllumajanduslikku majapidamist saab üle anda ja üle võtta kohustuseaastal pärast taotlusperioodi lõppu kuni 1. septembrini. Põllumajandusliku majapidamise ülevõtnud isik võib esitada PRIA-le selle aja jooksul põllumajandusliku majapidamise ülevõtmist tõendavad dokumendid ja taotleda toetuse maksmist. Sellisel juhul makstakse toetus põllumajandusliku majapidamise ülevõtjale.

Eelnõu §-ga 10 sätestatakse toetuse taotlemise kord.

Lõike 1 kohaselt esitab taotleja PRIA-le igal kohustuseaastal ajavahemikul 2. maist kuni 15. juunini elektrooniliselt PRIA e-teenuste keskkonna kaudu taotluse. PRIA e-teenuse keskkonna kaudu taotlemine võimaldab vältida vigu taotluse esitamisel ning dokumentide täitmine on lihtsam, kuna taotluse paljud väljad on juba eeltäidetud ning süsteemis toimuvad automaatsed esitatud andmete kontrollid PRIA erinevate registritega. Isik, kes esimest korda taotleb Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika seaduse alusel toetust, esitab enda andmete registrisse kandmiseks avalduse PRIA-le. Taotlus sisaldab andmeid, mis on vajalikud toetuse menetlemiseks. Taotlejal tuleb esitada maaeluministri 21.12.2022 määruse nr 71 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, põhisissetuleku toetus, ümberjaotav toetus ja noore põllumajandustootja toetus“ § 10 lõikes 1, § 11 lõike 1 punktides 1, 2, 4–15 ja 19 punktides 1–15 ja 18 ning §-s 12 nimetatud andmed, mis on kõikidele pindala- ja loomatoetuste taotlejatele kohustuslik esitada.

Lisaks tuleb taotlejal esitada andmed selle kohta, millise põllu kohta taotleja ökosüsteemiteenuste säilitamise toetust taotleb ja andmed eelpool nimetatud maastikuelementide ja looduslike alade kohta, kui need andmed ei ole PRIA-le muul viisil kättesaadavad. Kui taotleja põllul on selliseid säilitatavaid (HPK) maastikuelemente, mis ökosüsteemiteenuste kaardil ei kajastu, siis tuleb tal sellistest elementidest või aladest PRIA-le teada anda.

Lõike 2 ja 3 kohaselt kohaldatakse toetuse taotlemisele ja taotluse muutmisele maaeluministri 21.12.2022 määruses nr 71 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, põhisissetuleku toetus,

ümberjaotav toetus ja noore põllumajandustootja toetus“ sätestatud. Selle kohaselt esitab taotleja komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 2022/1173 artikli 5 lõike 6 kohased eeltäidetud taotlusega seotud parandused hiljemalt taotluse esitamise aasta 15. augustiks ning artikli 7 lõike 1 punktide a ja c kohased taotluse muudatused hiljemalt taotluse esitamise aasta 1. novembriks.

Lõike 4 kohaselt taotletakse toetust strateegiakava alusel antavate pindalatoetuste ning loomade pidamisega ja loomade heaolu soodustamisega seotud toetuste ühisel taotlusel. Kõiki strateegiakava alusel antavaid pindalatoetusi ning loomade pidamisega ja loomade heaolu soodustamisega seotud toetusi saab taotleda ajavahemikul 2. mai kuni 15. juuni PRIA e-teenuste keskkonnas. PRIA e-teenuste keskkonnas on taotlejale näha eeltäidetud taotlusvorm, mis sisaldab erinevate toetuste taotlemiseks vajalikke andmeid, sh ka selliseid andmeid, mis on toetustele ühised. Kuna teatud ühiseid andmeid võetakse arvesse erinevate toetuste menetlemisel, võimaldab nende ühekordne märkimine vältida vigu. Seetõttu on otstarbekas esitada üks ühine taotlus kõikide eelpool nimetatud toetuste kohta samaaegselt.

Eelnõu §-ga 11 sätestatakse taotleja, taotluse ja toetatavate tegevuste kontrollimine.

Lõike 1 kohaselt kontrollib PRIA taotluses esitatud andmete õigsust ja taotleja ning toetatava tegevuse toetuse saamise nõuetele vastavust.

Lõike 2 kohaselt kontrollivad tingimuslikkust oma pädevuse piires PRIA, Põllumajandus- ja Toiduamet ning Keskkonnaamet. Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuete ning kohustuslike majandamisnõuete kontrollide korraldamisel (sh, kui need samad nõuded sisalduvad juba riigisiseses õigusaktis) peab arvestama Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artiklis 83 sätestatuga. Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuete ning kohustuslike majandamisnõuete kontrollimiseks võivad asutused kasutada olemasolevaid kontrolli- ja haldussüsteeme. Kontrolli all mõistetakse nii administratiivset kui ka kohapealset kontrolli. Kohapealse kontrolli tegemiseks võib asjakohasel juhul kasutada kaugseiret ja seda toetatavaid tehnoloogiaid. Kohapealsete kontrollide valim tehakse igal aastal riskianalüüsi põhjal. Eeltoodu tähendab ka seda, et tingimuslikkuse raames peab kontrollivalimi koostamisel lähtuma nimetatud määruses sätestatud. Lisaks võib ette tulla, et tingimuslikkuse raames tuleb kontrollida midagi enamat, kui seda näeb ette muu riigisisene õigusakt.

Eelnõu §-ga 12 sätestatakse toetuse vähendamise ja ühise põllumajanduspoliitika abinõudega seotud Euroopa Liidu finantshuvide kaitseks meetmete kohaldamise kord.

Lõike 1 kohaselt kohaldatakse toetuse vähendamise korral Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 13 lõikes 3 sätestatud. PRIA võib vähendada makstavat toetust või keelduda toetuse maksmisest, arvestades rikkumise raskust, ulatust, püsivust ja korduvust kui enne toetuse maksmist tehakse kindlaks, et taotleja rikub tegevuse elluviimise nõudeid või ei täida muid toetuse saaja kohustusi. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artikli 65 lõikes 2 nimetatud pindala- ja loomapõhiste otsetoetuste ning maaelu arengu toetuste puhul tähendab eeltoodu seda, et taotleja on rikkunud selliseid nõudeid, mis ei ole toetusõiguslikkuse nõuded ja mille rikkumine toob kaasa toetuse vähendamise (nt on rikutud baasnõuet või toetuse tegevuse elluviimise nõuet – nt korjetaimedel taimekaitsevahendite kasutamise keelu nõuet). Nimetatud toetuste puhul tehakse taotluse rahuldamise otsus ja toetuse maksmise otsus ühe otsusena. Kui enne selle otsuse tegemist tehakse kindlaks, et taotleja rikub tegevuse elluviimise nõudeid, vähendatakse toetust. See, mis ulatuses toetust vähendatakse, oleneb konkreetsest rikkumisest ning toetuse vähendamise ulatus

otsustatakse kaalutlusõiguse alusel, arvestades rikkumise raskust, ulatust, püsivust, korduvust ja tahtlikkust. Kui taotleja on rikkunud aga toetusõiguslikkuse nõuet (nt taotleja ei ole juriidiline isik), jäetakse taotlus rahuldamata.

Lõike 2 kohaselt kohaldatakse ühise põllumajanduspoliitika abinõudega seotud Euroopa Liidu finantshuvide kaitseks meetmete kohaldamise korral Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse §-des 107–110 sätestatud. Nimetatud paragrahvides sätestatakse ühise põllumajanduspoliitika abinõudega seotud EL finantshuvide kaitse meetmete kohaldamise üldnormid, ühtse haldus- ja kontrollisüsteemiga seotud kaitsemeetmed, kaitsemeetme kohaldamine pettuse puhul ning tingimuslikkuse süsteemiga seotud kaitsemeetmed.

Eelnõu §-ga 13 sätestatakse taotluse rahuldamine ja rahuldamata jätmine.

Lõike 1 kohaselt teeb, teeb PRIA taotluse rahuldamise, osalise rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse hiljemalt kohustuseaastale järgneva aasta 10. veebruariks võttes arvesse kontrollide tulemusi.

Lõike 2 kohaselt teeb PRIA taotluste rahuldamata jätmise otsuse lisaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 187–261) artiklis 62 ka Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 16 lõikes 8 sätestatud alusele kui esineb vähemalt üks järgmistest asjaoludest:

- 1) taotleja, taotlus või taotleja tegevus ei vasta nõuetele, kui EL-i õigusaktidest ei tulene teisiti;
- 2) taotleja ei esita ega tee teatavaks menetluses tähtsust omavaid asjaolusid ja tõendeid või takistab kohapealse kontrolli läbiviimist;
- 3) taotluses on esitatud teadlikult valeandmeid.

Tegemist on PRIA töökoormuse vähendamiseks kehtestatud asjaolude loeteluga, et mitte asjatult kulutada ressursse toetuse taotluse menetlustoimingute läbiviimiseks olukordades kui on ilmne, et toetuse taotlus jäetakse rahuldamata.

Eelnõu §-ga 14 sätestatakse toetuse maksmine.

Kuna ökosüsteemiteenuste säilitamise toetus on üks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse(EL) 2021/2116 artikli 65 lõikes 2 nimetatud ühtse haldus- ja kontrollisüsteemiga hõlmatud toetusest, kohaldub sellele sama määruse artikli 44 lõige 2 ning PRIA peab maksma toetuse esimesel võimalusel pärast taotluse rahuldamise ja rahuldamata jätmise otsust kuid hiljemalt taotluse esitamise kalendriaastale järgneva kalendriaasta 30. juuniks.

Eelnõu §-ga 15 sätestatakse toetuse saaja andmete avalikustamine.

PRIA teavitab toetuse saajat tema andmete avalikustamisest ja andmete töötlemisest Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artiklites 98 ja 99 sätestatud alustel ja korras.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Eelnõu ettevalmistamisel on lähtutud järgmistest määrustest:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186); Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 187–261).

4. Määruse mõjud

Eelnõu rakendamine toob kaasa otseseid positiivseid mõjusid elu- ja looduskeskkonnale. Toetatakse mitmekesisuses maastikus paiknevaid põlde ja suunatakse säilitama maastikuelemente põllumaal. Ökosüsteemi seisundi hindamise seisukohast on väga oluline arvestada nii tootmise intensiivsuse kui ka põllumaad ümbritseva maastiku struktuuriga, sest suur osa põllumajandusmaastike elurikkusest ja põllumajanduslike ökosüsteemide hüvedest on seotud nii põllumaid ümbritsevate kui ka neil asuvate maastikuelementidega. Võrreldes püsirohumaadega on külvikorras olevate põldude majandamine agrotehniliselt palju intensiivsem ja seetõttu põllud enamasti kasulike organismide esinemist ei soodusta. Seega on mitteharitavate alade olemasolu eriti oluline külvikorras olevate põldude vahetus läheduses. Parasitoidid ja röövtoidulised lüljalgsed ohjavad olulisel määral põllumajanduskahjurite arvukust, vähendades seeläbi taimekaitsevahendite kasutamise vajadust. Lisaks tagavad põllu sees ja ümber olevad looduslikud alad ja maastikuelemendid ka teiste põllumajanduse jaoks oluliste liigirühmade nagu lindude, tolmeldajate, mullamikroobide jt püsimise ja mitmekesisuse.

Eelnõu rakendamine ei oma otseseid mõjusid julgeolekule, regionaalarengule ega riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele.

5. Määruse rakendamiseks vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Sekkumise „Ökosüsteemiteenuste säilitamine põllumaal” kogueelarve on strateegiakava peatüki 6.2.1. kohaselt 9 720 000 eurot. Toetust rahastatakse 100% Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF).

Uue programmiperioodi sekkumiste ettevalmistamiseks tuleb olemasolevad infosüsteemid kohandada vastavaks uue perioodi nõuetele. Määruse rakendamisega on seotud eelkõige IT-arenduskulu ning perioodi alguses ka täiendav tööjõukulu kasv. Vajalikud kulutused sekkumiste väljatöötamiseks on kavandatud katta PRIA-le eraldatud eelarve vahenditest. Määruse rakendamisega ei ole kavandatud lisakulutusi riigieelarve vahenditest. Samuti ei kavandata määruse rakendamisega tulusid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. jaanuaril 2023. a.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Strateegiakava ettevalmistuseks moodustati 2019. a 18. juunil juhtkomisjon, kuhu kuulusid valdkondade huvigruppide ning riigiasutuste esindajad. Juhtkomisjoni ülesanneteks oli kujundada Eesti seisukohad Euroopa liidu ühise põllumajanduspoliitika maaelu arengu toetuste andmist reguleerivate õigusaktide kohta ning koordineerida strateegiakava koostamist, teha

ettepanekuid ja kujundada seisukoht strateegiakava kohta enne kava esitamist Vabariigi Valitsusele. Lisaks kohtusid strateegiakava ettevalmistuseks aastatel 2019–2020 valdkondlikud töögrupid. Juhtkomisjoni ja valdkondlike töögruppide materjalid on leitavad Maaeluministeeriumi kodulehelt.

Eelnõu esitati õigusaktide eelnõude elektroonilise kooskõlastamise süsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ja Keskkonnaministeeriumile ja saadeti informatsiooniks PRIAle ja strateegiakava juhtkomisjonile. Rahandusministeerium ei ole Vabariigi Valitsuse 13. jaanuari 2011. a määruse nr 10 „Vabariigi Valitsuse reglement“ § 7 lõike 4 kohaselt ettenähtud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud ega jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, seetõttu loetakse eelnõu nimetatud määruse § 7 lõike 4 kohaselt kooskõlastatuks. Keskkonnaministeerium kooskõlastas eelnõu märkustega, millega on valdavalt arvestatud.

(allkirjastatud digitaalselt)

Marko Gorban
Kantsler